

УДК 378:373.3.091.12.011.3-051

Дорошенко Т. В.

ORCID 0000-0002-8751-421X

Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри мистецьких дисциплін
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: tatjanadoroshenko25@gmail.com

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ МОТИВАЦІЇ ДО МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті актуалізовано необхідність формування у майбутніх учителів початкової школи мотивації до мистецько-педагогічної діяльності. З цією метою проаналізовано наукові тенденції та сучасні вимоги до початкової освіти, що спрямовані на актуалізацію культуротворчих факторів формування особистості, підвищення ролі мистецтва у становленні самосвідомості учнів, інтеграцію, як один із основних принципів реформування освіти.

У зв'язку із цим, обґрунтовано актуальність спрямування діяльності вищої школи на підготовку нової генерації вчителів, спроможних усвідомити й досягнути особливості мистецтва як відображення цілісності уявлень про світ, здатних залучити учнів до сфери прекрасного засобами мистецтва.

Результати наукового пошуку дали змогу виявити, що якісною підготовка майбутніх учителів буде тоді, коли вона поєднуватиме в собі особистісні й суспільні інтереси особистості людини, тому особливою актуальністю набуває розвиток внутрішніх, особистісних резервів підготовки студентів. Таким внутрішнім джерелом активності у здійсненні мистецько-педагогічної діяльності є мотивація.

Розглянуто суб'єктність як особистісну якість, що характеризує цілеспрямованість людини й визначає усвідомлення мотивації та потреби власної активності, зумовлює необхідність усвідомлення себе як активного діяча, який прагне до активної діяльності.

Мета роботи – розкрити мотиваційні чинники навчально-професійної діяльності майбутніх учителів початкової школи, визначити компонентну структуру мотивації студентів до мистецько-педагогічної діяльності та обґрунтувати важливість актуалізації суб'єктності у формуванні мотивації до мистецько-педагогічної діяльності в майбутніх учителів початкової школи.

Методологія. Методологічну основу дослідження становлять: загально-філософські положення про розвиток особистості; філософські положення щодо особистості як творця, суб'єкта культури та культурно-освітньої діяльності; філософія мистецької освіти; концептуальні ідеї професійної педагогічної підготовки фахівця; гносеологічні основи наукового пізнання, зокрема, теорія про формування мотиваційної сфери особистості, теорія формування мотивів навчально-пізнавальної діяльності, загальнонаукові та педагогічні підходи сучасної теорії освітнього процесу у закладах вищої освіти, провідні ідеї психології стосовно активної ролі суб'єкта у перетворювальній діяльності.

Наукова новизна полягає в тому, що уточнено сутність понять «мистецько-педагогічна діяльність учителя початкової школи», «мотивація до мистецько-педагогічної діяльності»; визначено компонентну структуру мотивації студентів до мистецько-педагогічної діяльності та обґрунтовано важливість актуалізації суб'єктності у формуванні мотивації до мистецько-педагогічної діяльності в майбутніх учителів початкової школи.

Висновки. Зроблено висновки, що актуальність вивчення й вирішення проблеми формування у майбутніх учителів початкової школи мотивації до мистецько-педагогічної діяльності зумовлена її теоретичною і практичною значущістю для підготовки майбутніх фахівців, потребою сучасних закладів освіти у висококваліфікованих фахівцях. Суб'єктність у навчальному процесі є детермінантою результативності змін у власній особистості, забезпечує формування мотивації до мистецько-педагогічної діяльності. Таким чином, підготовка студентів як суб'єктів власної мистецько-педагогічної

діяльності створює мотивацію до здійснення ними цієї діяльності та зумовлює зміни в їхньому особистісному розвитку.

Подальшого вивчення потребують питання визначення й наукового обґрунтування критеріїв діагностики сформованості у майбутніх учителів початкової школи мотивації до мистецько-педагогічної діяльності, розроблення й апробація моделі формування мотивації до мистецько-педагогічної діяльності у майбутніх учителів початкової школи. Перспективним науковим напрямом дослідження є поглиблення змісту психолого-педагогічних дисциплін і методик викладання дисциплін мистецького циклу за рахунок розкриття суб'єктно-особистісного сенсу підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

Ключові слова: учитель початкової школи, мистецько-педагогічна діяльність, мотивація, мотиви, суб'єктність.

Постановка проблеми. *Актуальність роботи.* Пошуки шляхів удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи спрямовані на підвищення ролі гуманістичних пріоритетів у соціальному просторі; актуалізацію культуротворчих факторів формування особистості; підвищення ролі мистецтва у становленні самосвідомості учнів із самого початку навчання в школі.

Такі завдання спрямовують діяльність вищої школи на підготовку нової генерації вчителів, спроможних усвідомити й досягнути особливості мистецтва як відображення цілісності уявлень про світ, здатних залучити учнів до сфери прекрасного засобами мистецтва.

Перед учителем початкової школи висуваються актуальні завдання, зокрема вчитель повинен уміти організувати й забезпечити освітній простір Нової української школи, в якому у школярів мають бути сформовані основні компетентності, серед яких виокремлюється «обізнаність та самовираження у сфері культури». Вчитель повинен сформувати у дитини здатність розуміти твори мистецтва, розвивати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття прекрасного [10].

Як зазначає С. Гончаренко, гуманітаризація вищої освіти наполягає на переорієнтації з предметно-змістового принципу навчання основ наук на вивчення цілісної картини світу, на трансляцію не «чистих», а «олюднених» знань з опорою на базові цінності людства [4].

Відповідно до наукових тенденцій та сучасних вимог початкова освіта все активніше рухається в напрямку інтеграції, що задекларовано в Законі України «Про освіту», Концепції нової української школи. Це вимагає від учителя будувати освітній процес на засадах «реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси» [11], серед яких дисципліни мистецького спрямування відіграють одну з найважливіших ролей. Тож учитель початкової школи має працювати не в площині монопредметного змісту, що «зумовлює формування фрагментарної мозаїчної художньої картини світу, дискретної моделі культури, а в духовно-світоглядній спорідненості образів різних видів мистецтв» [9, 38-39].

Проте, підготовка фахівців зі спеціальності «Початкова освіта» до мистецько-педагогічної діяльності в школі має свою специфіку, що викликає необхідність розробки навчальної стратегії, яка б урахувала як зрослі потреби загальної мистецької освіти молодших школярів у сучасних умовах, так і порівняно обмежені можливості наявної системи мистецької підготовки студентів – майбутніх учителів початкової школи.

Вимоги до підготовки вчителя початкової школи в аспекті зазначеної проблеми закладені Державним стандартом початкової освіти, в якому метою мистецької освітньої галузі передбачено формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини [6].

Специфікою підготовки майбутніх учителів початкової школи є її педагогічна спрямованість, що зумовлює здійснення педагогічної діяльності як системи організованого впливу на учнів з метою навчання, виховання й розвитку.

Мистецька діяльність учителя початкової школи є показником його мистецької культури і виявляється у творчості, виконавстві, сприйманні, мистецько-освітній діяльності.

Мистецько-педагогічна діяльність учителя початкової школи визначається нами як діяльність, що спрямована на використання педагогічного потенціалу мистецтва у формуванні та розвитку особистості молодшого школяра шляхом залучення його до творів мистецтва, мистецько-творчої діяльності. Вчитель створює в педагогічному процесі оптимальні умови для розвитку духовного потенціалу, формування ціннісних орієнтирів учнів та їх творчого самовираження. Готовність до цієї діяльності формується у майбутніх учителів початкової школи в процесі організованої мистецько-педагогічної підготовки шляхом освоєння системи мистецьких і педагогічних знань та набуття досвіду, формування компетентностей, особистісних якостей та художньо-творчого потенціалу.

Результати наукового пошуку дали змогу виявити різні підходи до розв'язання проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи до мистецько-педагогічної діяльності. При цьому вчені зазначають, що якісною підготовка майбутніх учителів буде лише тоді, коли вона поєднуватиме в собі особистісні й суспільні інтереси особистості людини. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває розвиток внутрішніх, особистісних резервів підготовки студентів. Таким внутрішнім джерелом

активності у здійсненні мистецько-педагогічної діяльності є мотивація. Таким чином, актуалізується проблема формування у майбутніх учителів початкової школи мотивації до мистецько-педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти проблеми професійної підготовки вчителя початкової школи, зокрема визначення її змісту, форм і методів, розвитку провідних компетентностей майбутніх фахівців досліджували Н. Бібік, О. Біда, М. Васьуленко, Л. Коваль, Я. Кодлюк, А. Коломієць, О. Комар, С. Мартиненко, Н. Мар'євич, О. Матвієнко, Б. Нестерович, Н. Пахальчук, О. Савченко, С. Скворцова, Т. Совік, С. Стрілець, О. Хижна, Л. Хомич, Л. Хоружа та інші.

Значення мистецької освіти в системі професійно-педагогічної підготовки розглядається в низці сучасних наукових досліджень. Учені О. Дем'янчук, С. Коновець, Л. Масол, О. Отич, В. Орлов, Г. Падалка, О. Рудницька, Н. Сидорчук, О. Хижна, Г. Шевченко, Б. Юсов здійснили обґрунтування теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів до викладання мистецьких дисциплін та естетичного виховання учнів.

Предметом дослідження вчених Н. Белявіна, М. Букача, М. Дергача, П. Ніколаєнка, М. Пічура, Ю. Ростовської, О. Хомік, О. Чайковської, І. Шевченко стало висвітлення проблем упровадження нововведень у процесі професійної підготовки майбутніх учителів у галузі мистецької освіти.

Проблема формування мотивації вивчалася в науковій літературі у різних аспектах, у тому числі й мистецько-педагогічному. Теоретичні питання мотиваційної сфери особистості досліджували зарубіжні й вітчизняні психологи і педагоги – Б. Ананьєв, Л. Божович, Д. Брунер, Б. Вайнер, І. Зязюн, Г. Костюк, О. Леонтьєв, А. Маркова, Н. Нічкало, С. Рубінштейн, В. Сластьонін, В. Сухомлинський, Е. Фром, Х. Хеккаузен, Г. Щукіна, П. Якобсон та ін., які зазначили важливість сформованої мотивації у підвищенні ефективності та якості освітнього процесу.

Наукові праці вчених з теорії та методики музичної освіти (А. Козир, О. Михайличенко, О. Морозова, О. Олексюк, Г. Падалка, В. Ревенчук, О. Ростовський, О. Рудницька, А. Скопич, Г. Ципін, В. Шульгіна, О. Щербініна, О. Щолокова та ін.) опосередковано стосуються проблеми формування мотивації до мистецько-педагогічної діяльності.

О. Хижна, розкриваючи методологічні засади підготовки майбутніх учителів до забезпечення основ мистецької освіти учнів початкової школи, відзначила її складний інтегративний характер, що потребує відображення взаємодії наукових підходів до вивчення цієї проблеми, та висвітлила підготовку майбутнього вчителя з урахуванням взаємопов'язаних загальнокультурного і фахового аспектів [12]. Автор з'ясувала, що готовність майбутніх учителів до художньо-педагогічної діяльності в період навчання формується ефективно за умов цілеспрямованого виховання емоційно-позитивного ставлення студентів до сучасних художньо-педагогічних технологій. Вона наголосила на необхідності створення художньо-педагогічного середовища для професійно-особистісного розвитку вчителя, зауважила щодо необхідності сформованості професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя, мотивації до художньо-творчої діяльності, «яка забезпечується за рахунок активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів у партнерській взаємодії учасників освітнього процесу та діалогу як засобу й форми комунікативної діяльності» [12, 6].

Проте, аналіз наукової літератури засвідчив, що проблема формування в майбутніх учителів початкової школи мотивації до мистецько-педагогічної діяльності ще не була предметом спеціальних досліджень в українській педагогічній науці.

Мета статті – розкрити мотиваційні чинники навчально-професійної діяльності майбутніх учителів початкової школи, визначити компонентну структуру мотивації студентів до мистецько-педагогічної діяльності та обґрунтувати важливість актуалізації суб'єктності у формуванні мотивації до мистецько-педагогічної діяльності в майбутніх учителів початкової школи.

Методологія. Методологічну основу дослідження становлять: загально-філософські положення про розвиток особистості; філософські положення щодо особистості як творця, суб'єкта культури та культурно-освітньої діяльності; філософія мистецької освіти; концептуальні ідеї професійної педагогічної підготовки фахівця; гносеологічні основи наукового пізнання, зокрема, теорія про формування мотиваційної сфери особистості, теорія формування мотивів навчально-пізнавальної діяльності, загальнонаукові та педагогічні підходи сучасної теорії освітнього процесу у закладах вищої освіти, провідні ідеї психології стосовно активної ролі суб'єкта у перетворювальній діяльності.

Наукова новизна полягає в тому, що уточнено сутність понять «мистецько-педагогічна діяльність учителя початкової школи», «мотивація до мистецько-педагогічної діяльності»; визначено компонентну структуру мотивації студентів до мистецько-педагогічної діяльності та обґрунтовано важливість актуалізації суб'єктності у формуванні мотивації до мистецько-педагогічної діяльності в майбутніх учителів початкової школи.

Результати дослідження. Оптимізація освіти у вищій школі визначає цілеспрямоване формування в молоді позитивного ставлення до здобуття знань, тому особливої актуальності набуває пошук внутрішніх резервів підвищення ефективності навчально-професійної діяльності майбутніх учителів. Внутрішніми джерелами активності особистості щодо подальшого навчання, самоосвіти та майбутньої професійної самореалізації, є мотиви, потреби, інтереси до навчання.

Проблема мотивації учіння є однією з провідних у педагогічній науці. У психолого-педагогічній літературі мотивацію кваліфікують як сукупність чинників, що підтримують і спрямовують, тобто

визначають поведінку (К. Мадлен, Ж. Годфруа [3]); як сукупність мотивів, спонукання, що викликає активність організму й визначає її спрямованість (Л. Божович [1]), як процес психічної регуляції конкретної діяльності, дії мотиву й механізм, що визначає виникнення, спрямованість і способи здійснення конкретних форм діяльності (І. Джидар'ян [5]); як єдину систему процесів, що відповідають за спонукання й діяльність (В. Вілюнас [2]).

Одна група вчених розглядає мотивацію як сукупність спонукань, що викликають суб'єкту активність, тобто систему чинників, які детермінують поведінку (потреби, мотиви, цілі, наміри, прагнення тощо); друга – як процес формування мотивів, характеристику процесу, який стимулює та підтримує поведінку суб'єкту активність на певному рівні.

Аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми дає можливість стверджувати, що мотивація забезпечує спрямованість і активність навчальної та самостійної діяльності студента. Мотив як усвідомлена потреба в досягненні бажаних результатів діяльності набуває форми внутрішніх спонукань та визначає внутрішню мотивацію діяльності.

Сьогодні усталена в педагогічній теорії та практиці думка про те, що успішність навчальної діяльності переважно залежить від інтелектуального рівня розвитку особистості, спростовується сучасними дослідженнями, які дають підстави вважати, що на успішність навчальної діяльності, крім навчальних здібностей, значним чином впливає сила мотивації та її структура (В. Якунін, Н. Мешков). При цьому виявлено, що висока позитивна мотивація може грати роль компенсуючого фактору у випадку недостатньо високих здібностей; проте у зворотному напрямку цей фактор не спрацьовує – ніякий високий рівень здібностей не може компенсувати відсутність учбового мотиву чи низьку його вираженість, не може призвести до значних успіхів у навчанні [8].

Важливо зазначити, що мотивація навчально-професійної діяльності, на думку більшості дослідників, є полімотивованою, оскільки активність студента має різні джерела: внутрішні, зовнішні, особистісні. Систему спонукань складають мотиви, у ролі яких можуть виступати потреби, установки, ідеали, інтереси, емоції, норми чи цінності.

Головним стимулом здійснення мистецько-педагогічної діяльності вчителя початкової школи визначаємо сфокусовану мотивацію до професійної самореалізації, яка пов'язана з наявністю широкого спектра мистецько-освітніх заходів, що має здійснювати вчитель. Обрана проблема вирішуватиметься в умовах самореалізаційної педагогічної творчості вчителем, який за навчальним планом не отримує спеціальної мистецької освіти в період навчання в закладі вищої освіти. Ця важлива обставина вимагає додаткової потребової активності вчителя початкової школи, яка має об'єднувати педагогічну техніку та потребу додаткового спеціально-мистецького розвитку на рівні самовдосконалення.

Завдяки усвідомленню необхідності реалізації всіх складників суб'єктності як інтегративної професійної якості вчителя початкової школи (цілеспрямована суб'єктна визначеність, набуття професійної компетентності, самореалізація як вища форма прояву творчої активності особистості), його увагу необхідно сфокусувати на мотивацію особистісної відповідальності в набутті професійної компетентності та усвідомленні потребової активності кожного суб'єкта, суб'єктно-особистісної вмотивованості.

Під *мотивацією до мистецько-педагогічної діяльності* розуміємо систему спонукань (мотивів), які є рушіями активності й самостійної діяльності, визначаються сукупністю актуальних професійних надбань і спрямовують аудиторну та самостійну навчальну діяльність студентів на оволодіння знаннями, вдосконалення мистецько-педагогічних умінь та навичок, необхідних для якісного здійснення мистецько-педагогічної діяльності. На нашу думку, такими спонуканнями буде позитивно спрямована група мотивів: домінуючі мотиви професійної та мистецько-педагогічної діяльності, пізнавальні мотиви, мотиви досягнення, мотиви самодетермінації та самоудосконалення.

На основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури з досліджуваної проблеми, було визначено структуру мотивації до мистецько-педагогічної діяльності за компонентами, які логічно співвідносяться зі змістовими аспектами цієї діяльності. Такими компонентами є: ціннісно-потребовий, когнітивний, творчо-діяльнісний та педагогічно-рефлексивний.

Формування мотивації до мистецько-педагогічної діяльності передбачає спрямування педагогічних зусиль на забезпечення взаємозумовленого розвитку особистісних якостей і професійної компетентності студента шляхом актуалізації його суб'єктності.

Суб'єктність у формуванні мотивації до мистецько-педагогічної діяльності в майбутніх учителів початкової школи розглядається нами як пріоритетний її напрям і стосується забезпечення автономності студента, його самостійності та ініціативності в освітньому процесі, отримання права реалізувати внутрішні передумови самостановлення.

Мотиваційні характеристики в системі забезпечення суб'єктності професійної підготовки пов'язані з усвідомленням студентами особистісного смислу самостановлення. Мотиваційно-сміслова спрямованість навчання – одна з головних умов забезпечення суб'єктності підготовки майбутнього вчителя до мистецько-педагогічної діяльності, усвідомлення сенсу пізнання мистецтва на рівні особистісного значення, а не як додатковий механізм оволодіння професією, самоусвідомленого потягу до культури, до осягнення особистісного смислу заглиблення в художні образи. Так, суб'єктність підготовки означає сформованість усвідомленої мотивації до актуалізації особистісних можливостей самореалізації в мистецтві, осягненні змістових основ його образності.

Поряд з мотиваційним забезпеченням суб'єктної ініціативності студента суттєвого значення набуває активізація *пізнавальної суб'єктності* майбутнього вчителя. Йдеться про те, що навчальний матеріал, засвоєний у контексті ініціативного, самостійного розгляду, не тільки глибше усвідомлюється, а й набуває перетворювальних функцій. Отже, суб'єктність у системі пізнавального процесу виявляється і як здатність до самостійного осягнення навчального матеріалу, і як здатність до перетворення себе в процесі навчання.

Проблема суб'єктності в підготовці вчителя до мистецько-педагогічної діяльності фокусується також навколо реалізації пізнавальної функції мистецтва. Пізнаючи мистецтво, тобто інтелектуально осмислюючи художні образи та емоційно їх переживаючи, студент як суб'єкт навчальної діяльності в багатовимірності змісту цих образів знаходить щось своє, найближче власним інтересам, власному світовідчуттю.

Ціннісно-вибіркова характеристика суб'єктності визначає увагу до забезпечення студенту свободи вибору власної навчальної траєкторії, формування в нього відповідальності за цей вибір. Свобода вибору цілепокладання і самосвідомість пов'язані між собою як два аспекти перспективного розвитку студента.

Студент має отримати можливість вільного вибору мети саморозвитку, видів діяльності, способів самоконтролю тощо. Якщо студенти суттєво обмежені у виборі завдань та шляхів професійного становлення, їхній розвиток набуває рис скутості, суб'єктність діяльності стає обмеженою.

Формування суб'єктності як характеристики особистості в контексті ціннісно-вибіркового спрямування діяльності орієнтує студентів на усвідомлення себе як унікальної, неповторної особистості. Відчуття власної гідності, відмінності себе від інших, ставлення до себе як до самостійного автора власного життя, становить основу усвідомлення цінності власного «Я». Майбутній учитель, усвідомлюючи власну неповторність, переносить це відчуття й на інших. Суб'єктність виявляється й у взаємодії з іншими, у сприйнятті їх унікальними особистостями. Суб'єктність мистецької діяльності означає здатність до порівняння й вибору художніх об'єктів у диспозиції до власного «Я». Порівняння, вибір, оцінювання творів мистецтва майбутніми вчителями, вибір оптимального методичного забезпечення мистецької освіти дітей опосередковується відчуттям суб'єктності як підґрунтя до усвідомлення неповторності власних художніх уподобань учителя так само, як і ставлення до дитячих художніх смаків як до унікальної для кожного школяра здібності.

У контексті ціннісних характеристик суб'єктності посилюється значущість рефлексії, заглиблення у внутрішній світ, формується вміння розрізняти власні переваги й недоліки, засвоюються способи самоконтролю.

Творчо-діяльнісні засади суб'єктності фокусуються навколо активності особистості, її здатності до власного перетворення, ставлення до себе як до активного діяча. Потреба в самостворенні, самореалізації визначає пріоритети суб'єктності в контексті його творчо-діяльнісних характеристик. Готовність змінювати себе відповідно до вимог діяльності в школі – чи не найістотніша характеристика суб'єктності. Студент має бути свідомим того, що не зовнішні обставини чи вимоги ініціюють його активність, а він сам створює умови для самореалізації за власним бажанням і розумінням потреби самозмін.

Важливою характеристикою суб'єктності майбутніх учителів є її *комунікативно-вольовий* аспект. Якщо інші професії потребують розвитку комунікативних якостей як бажаних, то учительська діяльність поза сформованими комунікативними вміннями й вольовими якостями неможлива. Суб'єктність у такому випадку характеризується ініціативною здатністю налагодити контакт з учнями, сприйняти їх діалоговими партнерами, які мають власну індивідуальність. Суб'єктність поведінки вчителя зумовлюється ставленням до себе як до особистості, від якої залежать умови перетворення не тільки себе, а й оточення. Розуміння іншого, прийняття його цінностей, усвідомлення взаємозалежності себе й іншого – основа до розуміння сутності суб'єктності в комунікативній взаємодії.

Збереження суб'єктності студента в спілкуванні з викладачем є запорукою освоєння також методичних канонів викладання мистецтва в початковій школі. Всупереч усій об'єктивній незалежності певних методів організації мистецької діяльності дітей, педагогічна діяльність учителя завжди забарвлена особистісним ставленням до процесу викладання. І багатозначність художнього змісту мистецьких образів, і залежні від цього способи організації мистецької діяльності учнів містять відбиток індивідуальності вчителя, віддзеркалюють його особистісне ставлення.

Висновки. Актуальність вивчення й вирішення проблеми формування у майбутніх учителів початкової школи мотивації до мистецько-педагогічної діяльності зумовлена її теоретичною і практичною значущістю для підготовки майбутніх фахівців, потребою сучасних закладів освіти у висококваліфікованих фахівцях. Суб'єктність у навчальному процесі є детермінантою результативності змін у власній особистості, забезпечує формування мотивації до мистецько-педагогічної діяльності. Таким чином, підготовка студентів як суб'єктів власної мистецько-педагогічної діяльності створює мотивацію до здійснення ними цієї діяльності та зумовлює зміни в їхньому особистісному розвитку.

Подальшого вивчення потребують питання визначення й наукового обґрунтування критеріїв діагностики сформованості у майбутніх учителів початкової школи мотивації до мистецько-педагогічної діяльності, розроблення й апробація моделі формування мотивації до мистецько-педагогічної діяльності у майбутніх учителів початкової школи. Перспективним науковим напрямом дослідження є поглиблення змісту психолого-педагогічних дисциплін і методик викладання дисциплін мистецького циклу за рахунок розкриття суб'єктно-особистісного сенсу підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

References

1. Божович Л. И. Проблемы формирования личности : избр. психол. тр. Москва–Воронеж : Ин-т практ. психологии, 1995. 491 с.
Vozhovych L. Y. (1995). Problemy formirovaniya lychnosti [Problems of personality formation]. Moscow–Voronezh, Russia : Yn-t prakt. psykholohii.
2. Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека. М. : Изд-во Моск. ун-та, 1990. 288 с.
Viliunas V. K. (1990). Psykholohycheskye mekhanizmy motyvatsyy cheloveka [Psychological mechanisms of human motivation]. Moscow, Russia : Yzd-vo Mosk. un-ta.
3. Годфруа Жо (Jo). Что такое психология: В 2-х т. Т. 2 : Пер. с франц. М. : Мир, 1992. 376 с.
Hodfrua Zho (Jo). (1992). Chto takoe psykholohiya: V 2-kh t. T. 2 [What is psychology: in 2 vols. V. 2]. Moscow, Russia : Myr.
4. Гончаренко С. У. І все таки – гуманітаризація. *Педагогіка і психологія*, 1995, № 1. С. 3–7.
Honcharenko S. U. (1995). I vse taky – humanitaryzatsiia [And yet – humanization]. *Pedahohika i psykholohiia – Pedagogy and psychology*, 1, 3–7.
5. Джидарьян И. А. Категория активности и ее место в системе психологического знания. *Категории материалистической диалектики в психологии* / отв. ред. Л. И. Анцыферова. М., 1988. С. 56–88.
Dzhydarian Y. A. (1988). Katehoryia aktyvnosty y ee mesto v systeme psykholohycheskoho znaniya [The category of activity and its place in the system of psychological knowledge]. *Katehoryy materyalystycheskoi dyalektyky v psykholohyy – Categories of materialistic dialectics in psychology*. Moscow, Russia.
6. Державний стандарт початкової освіти. Київ, 2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> (дата звернення: 15.03.2020).
Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity [State standard of primary education]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>.
7. Дорошенко Т. В., Коновченко Ю. П. Теоретичні основи проблеми формування у майбутніх учителів початкової школи готовності до мистецько-педагогічної діяльності. *Науковий журнал «Молодий вчений»*, 2018, № 2.1 (54.1). С. 62–66.
Doroshenko T. V., & Konovchenko Yu. P. (2018). Teoretychni osnovy problemy formuvannya u maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly hotovnosti do mystetsko-pedahohichnoi diialnosti [Theoretical bases of future primary school teachers' readiness for artistic and educational work]. *Naukovyi zhurnal «Molodyi vchenyi» – Scientific Journal «Young Scientist»*, 2.1 (54.1), С. 62–66.
8. Крайова О. В., Голуб Т. І. Роль мотивації в процесі інтенсивної мовної підготовки слухачів. *Modern Information Technologies in the Sphere of Security and Defence*, 2013, № 2 (17). С. 123.
Krayova O. V., & Holub T. I. (2013). Rol motyvatsii v protsesi intensyvnoi movnoi pidhotovky slukhachiv [The role of motivation in the process of intensive language training of students]. *Modern Information Technologies in the Sphere of Security and Defence*, 2 (17), С. 123.
9. Масол Л. Школа культуры выхováе людину, яка мислить і прагне творити. *Початкова школа*, 2001, № 5. С. 38–40.
Masol L. (2001). Shkola kultury vykhovuie liudynu, yaka myslyt i prahne tvoryty [The school of culture educates a person who thinks and seeks to create]. *Pochatkova shkola – Elementary school*, 5, 38–40.
10. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. Київ, 2016. URL : http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/Anonces/2016/nova_shkola_proekt.pdf (дата звернення: 15.03.2020).
Nova ukrainska shkola: Kontseptualni zasady reformuvannya serednoi shkoly [New Ukrainian school: Conceptual foundations of secondary school reform]. Retrieved from http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/Anonces/2016/nova_shkola_proekt.pdf.
11. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. Київ, 2018. URL : <https://nus.org.ua/news/opublikovaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty/> (дата звернення: 10.03.2020).
Typova osvitnia prohrama rozroblena pid kerivnytstvom O. Ya. Savchenko [A typical educational program developed by O.Ya. Savchenko]. Retrieved from <https://nus.org.ua/news/opublikovaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty/>.
12. Хижна О. П. Теоретико-методологічні та методичні засади підготовки майбутніх учителів до забезпечення основ мистецької освіти учнів початкової школи : автореф. дис. ... докт. пед. наук. К., 2008. 41 с.
Khyzhna O. P. (2008). Teoretyko-metodolohichni ta metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv do zabezpechennia osnov mystetskoi osvity uchniv pochatkovoї shkoly [Theoretical and methodological foundations of preparing future teachers to provide the basics of art education of primary school students]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, Ukraine.

Doroshenko T.

ORCID 0000-0002-8751-421X

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of Arts Department,T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: tatjanadoroshenko25@gmail.com

FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' FORMATION OF MOTIVATION FOR ARTISTIC AND PEDAGOGICAL WORK

It has been focused in the article the necessity of future primary school teachers' motivation formation for artistic and pedagogical work. Scientific tendencies and contemporary requirements towards primary school have been analysed. They target at the culture and creative factors of personality development, the raise of art's role in students' awareness integration as one of the main principles of education reformation. Thus, the importance of higher education initiative in new teachers' generation training has been proved. These teachers are to realize and grasp the peculiarities of art as the reflection of integrity of the ideas about the world, able to engage students to the sphere of the beautiful by means of art.

The results of the scientific research gave the opportunity to find out that teachers' training can be of high quality on condition that it combines personal and social interests of an individual. That is why the development of internal, personal reserves of student preparation becomes especially relevant. Motivation is such an internal source of activity in artistic and pedagogical work.

Subjectivity is considered as personal quality, which characterizes the purposefulness of the person and determines the awareness of the motivation and the need of his own activity.

The aim of the article is to disclose motivational factors of educational and professional work of future primary school teachers, to determine the component structure of students' motivation for artistic and pedagogical activity and prove the importance of subjectivity in the formation of motivation for artistic and pedagogical activity in future primary school teachers.

Methodology The basis of the study is humanitarian research on the development of personality in various spheres; philosophy of art education; conceptual ideas of professional pedagogical training; philosophical views on a personality as a creator, subject of culture and cultural and educational activity; philosophy of art education, epistemological foundations of scientific knowledge, in particular, the theory of the motivational sphere formation of personality; issues of psychology and pedagogy on humanistic education; contemporary concepts of aesthetic education; regulatory documents of higher education institutions.

Scientific novelty is that the essence of the concepts «artistic and pedagogical work», «motivation for artistic and pedagogical work» has been specified; the component structure of students' motivation for art and pedagogical work has been determined; the importance of the subjectivity in the formation of motivation for artistic and pedagogical work in future primary school teachers has been proved.

Conclusions. The following conclusions can be made. The relevance of studying and solving the problem of future primary school teachers' formation for artistic and pedagogical work is determined by its theoretical and practical significance for future primary school teachers' training as well as by the need of educational institutions in highly skilled professionals. Subjectivity in the educational process is a determinant for the efficiency of personality changes, provides the formation of motivation for artistic and pedagogical work.

The following issues require further study: the definition and scientific criteria of diagnostics of students' formation for artistic and pedagogical work; model development and approbation of motivation formation in future primary school teachers. The promising scientific area of the research is the following: to ensure the material integration of professionally oriented compulsory disciplines with the methods of teaching optional art subjects; to fill students' professional training with creative elements; to supplement the methodology of teaching the art disciplines with modern ideas; to give the preference to practical issues of mastering art subjects basing on national traditions; to deepen the content of psychological and pedagogical disciplines and methods of teaching art disciplines by revealing the subject and personal meaning of future primary school teachers' training as well as to deepen the content of psychological and pedagogical disciplines and methods of teaching the disciplines of the artistic cycle by revealing the subjective and personal meaning of future primary school teachers' training.

Keywords: primary school teacher, artistic and pedagogical work, motivation, motives, subjectivity.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2020

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор С. І. Стрілець